

ADEQUACIÓ DE LES POLÍTIQUES PÚBLIQUES DE SEGURETAT A LES NECESSITATS DE LES DONES: UNA QÜESTIÓ URGENT

MARÍA NAREDO MOLERO

Consultora de gènere i drets humans

Al llarg de l'article es proposen arguments per mirar de desarticular les premisses que invisibilitzen les necessitats de seguretat de les dones i fonamentar la importància d'un enfocament sensible al gènere en el camp de les polítiques públiques de seguretat.

Cal aprofundir en les necessitats de seguretat des de l'experiència de les dones i, a partir d'aquestes, proposar noves claus per a una gestió de la seguretat pública. Aquestes claus tenen com a punt de partida que la gestió de la seguretat és una qüestió complexa, com la realitat. Per això, les estratègies per abordar aquesta gestió no seran solucions planes sinó actuacions complexes, derivades d'un esforç interdisciplinari i coordinat.

The statements proposed on the following pages let to the disarticulation of the premises covering the needs of security for women; they also settle the importance of a sensitive gender perspective in the public security policies. The article wants to analyze in depth the security needs from the experience of women in order to propose new keys for the management of public security.

The starting point of these keys is the idea that security management is a complex question, just as reality is. This is why the strategies to tackle security will not contain easy solutions but complex performances, stemming from an interdisciplinary and coordinate effort.

1. NECESSITAT D'UN CANVI D'ENFOCAMENT EN LES POLÍTIQUES DE SEGURETAT

Reflexionar sobre el model de seguretat pública actual és necessari, malgrat que el concepte *seguretat* és un dels més utilitzats i anomenats avui en dia, precisament perquè rares vegades se'n fan debats amb profunditat. L'absència de debat té com a conseqüència principal la persistència de mites i creences errònies sobre això, que contribueixen a invisibilitzar i desatendre les necessitats de les dones en aquest àmbit.

En les pàgines següents es proposen arguments per tal de desarticular aquestes premisses errònies i fonamentar la importància d'un enfocament sensible al gènere en aquest camp de les polítiques públiques. Es pretén aprofundir en les necessitats de seguretat des de l'experiència de les dones, per tal que, partint d'aquí, es puguin proposar claus noves per a una gestió de la seguretat pública. Aquestes claus, ja s'avança, parteixen de la idea que la gestió de la seguretat és una qüestió complexa, com ara la realitat. Per això, les estratègies per abordar-la

no seran solucions «planes», sinó actuacions complexes, derivades d'un esforç interdisciplinari i coordinat.

Cal endinsar-se en el concepte de la seguretat a partir del significat etimològic de la mateixa paraula *Securitas: cura de si*.¹ Aquesta magnitud del concepte original i la relació que té amb la cura de les persones i els seus drets contrasta molt amb la reducció de l'enfocament de les polítiques de seguretat en l'ús, que l'han considerat gairebé un sinònim de *l'absència de delinqüència del carrer*. Aquesta reducció ha deixat fora del focus a bona part de les relacions i actituds de les quals volem «cuidar-nos» les dones, però a més ha contribuït a la conformació de la seguretat com un dret «contra» (la meua seguretat contra la teua llibertat; la seguretat d'una part de la ciutadania contra la seguretat d'una altra).

Com veurem en totes aquestes pàgines, la seguretat no només no està barallada amb la llibertat, sinó que més aviat es conceben juntament. La seguretat està íntimament relacionada amb la llibertat de moviment i l'ús dels espais urbans i amb la llibertat en les relacions personals, de manera especial en l'esfera íntima. Un enfocament democràtic de la seguretat pública, lluny de prendre la defensa d'aquest dret com a pretext per retallar llibertats, hauria d'entestar-se a garantir-la a tota la ciutadania amb igualtat de condicions.

Cal que ens demanem com ha pogut ser que a partir del significat inicial del mot *securitas*, les múltiples fonts d'inseguretat que en deriven s'hagin reduït a una de concreta (i, en determinats entorns, més aviat anecdòtica): la delinqüència del carrer relacionada generalment amb els delictes contra la propietat. Respondre aquesta qüestió ens permet revelar quatre decisions que podríem considerar el «basament mític» en el qual s'assenta fermament l'enfocament ordinari de la seguretat pública ciutadana:

- *primera decisió*: prendre com a subjecte de protecció un «ciudadà tipus» amb la pretensió que representa les necessitats de seguretat de tota la ciutadania, però la identitat del qual encaixa a la perfecció amb la de l'*home-propietari*, com veurem tot seguit;
- *segona decisió*: diferenciar nítidament dos àmbits de la vida ciutadana: l'espai públic (perillós) i l'espai privat (referent de seguretat);
- *tercera decisió*: identificar determinats grups socials, en general precisament els més desafavorits socialment, amb el perill;
- *quarta decisió*: mesurar la inseguretat ciutadana a través de les xifres de delinqüència documentada (dades sobre denúncies i atestats policials).

Vegem com han impactat aquestes quatre decisions en la manca de visibilitat i d'atenció de les necessitats de seguretat de les dones i d'una part dels homes que, per l'edat o les circumstàncies personals, tampoc no s'identifiquen amb aquest «ciudadà tipus». La ciutadania representa l'exercici de tot un conjunt de drets lli-

1. NAREDO, M. (2001) «Seguridad urbana y miedo al crimen». *Polis - Revista de la Universidad Bolivariana*, any 1; vol. 2, p. 1.

gats a la qualitat de vida,² com la llibertat, la seguretat o la participació. L'accés efectiu de les dones a aquesta sèrie de drets ha estat històricament obstaculitzat per una manca de reconeixement formal o material. Uns elements substancials inherents a la manca de reconeixement material dels drets esmentats han estat les polítiques públiques neutres, basades en la ficció que «com que som iguals a la llei, ho som a la realitat».

Les polítiques de seguretat ciutadana han estat —tret d'algunes excepcions encara són— un exemple clar de polítiques públiques neutres, basades en el cas que l'experiència d'un «ciudadà tipus» és capaç de representar les necessitats de seguretat de tota la ciutadania. Cal destacar que aquest subjecte «representant» no es va escollir a l'atzar sinó que el mateix sistema sociopolític i econòmic el va erigir com a tal.

Però, mentre la gestió pública de la seguretat va posar l'atenció als atacs a la llibertat en el marc de la delinqüència contra la propietat entre persones desconegudes, l'experiència de les dones anava per camins ben diferents. L'experiència de les dones s'obstina a ubicar la restricció de llibertats i la minva en el gaudi dels drets humans fonamentalment a l'entorn conegut, i molt especialment al domicili familiar i l'àmbit laboral. Les persones que entaulen relacions d'abús i opressió amb les dones no solen encaixar en l'estereotip de *col-lectius perillosos*, sinó que generalment formen part del cercle de persones properes, sense distinció de l'edat i la classe social³ de les dones. A les vivències de les dones, el referent del domicili com a «cau» davant dels perills del carrer és dubtós.

Per tant, trobem que la decisió de posar èmfasi en els espais públics i les persones desconegudes com a fonts de perill, ha desenfocat els espais i les relacions principals que provoquen agressions a la seguretat de les dones. I que la pretensió de mesurar la inseguretat a partir de la delinqüència documentada ha anat en la mateixa direcció. Tinguem en compte que en l'experiència de les dones els abusos (fins i tot els més greus) denunciats⁴ són una excepció. La major part de les fonts d'inseguretat objectiva viscudes per les dones són delictes no denunciats o altres *microviolències* no tipificades com a delicte.

Però l'experiència de les dones aporta, a més, informació reveladora que ajudaria a superar una altra creença errònia important lligada a l'enfocament ordinari de la seguretat pública: la pretesa vinculació entre la percepció de la inseguretat i la delinqüència objectiva (zones insegures = zones amb una taxa més alta de delinqüència documentada o persones insegures = persones que han estat victi-

2. ALGUACIL, J. (2000) «Ciudad, ciudadanía y democracia urbana». *Documentación Social*, 119, abril-juny de 2000.

3. Malgrat que l'educació potencia la desconfiança de les dones en els desconeguts i la cerca de referents de protecció entre els homes de l'entorn més proper, les dades ofertes per l'Organització Mundial de la Salut (OMS) mostren que en el 70% dels homicidis comesos contra les dones el responsable va ser el seu company o excompany sentimental (vegeu OMS: *World Report on Violence and Health*, Ginebra: 2002, p.118).

4. Segons les dades oficials, el percentatge de dones víctimes de violència de gènere en les relacions íntimes a l'Estat espanyol que denuncia els abusos només arriba al 21% (estimació realitzada a partir de dades de la *Macroencuesta 2006* de l'Institut de la Dona del Govern espanyol i de les xifres sobre el total anual de denúncies de 2007, presentades pel Consell General del Poder Judicial).

mitzades). A l'apartat següent se sosté la importància de reconèixer el paper de la socialització en la creació de la por i de passar comptes en el disseny d'estratègies de seguretat, la dissociació entre les arrels de la por i les experiències violentes. Però abans, vegem-ne un exemple que posa en relleu la desconexió entre tots dos elements i la manca de reflex dels abusos patits per les dones en la saviesa oficial sobre seguretat.

A Mont-real, una de les ciutats nord-americanes amb una taxa menor de delinqüència documentada, es va realitzar als anys noranta un sondeig sobre la percepció de la seguretat. Va revelar que dues de cada tres dones tenien por de sortir soles de nit. El Comitè d'Acció Dones i Seguretat Urbana de Mont-real (CAFSU)⁵ va posar en relleu que aquesta dada podia desencadenar la reacció entre els agents d'intervenció (policia, professionals municipals) de tractar de «convèncer» les dones que no havien de tenir por, ja que Mont-real era una ciutat objectivament molt segura, perquè així ho revelaven les dades oficials. L'esmentat Comitè d'Acció va editar una publicació que pretenia explicar aquesta mena de dades a partir de dos arguments essencials en matèria de seguretat:

- a) la incorrecció que representa partir de les dades de delinqüència documentada per afirmar que una ciutat és segura, així, el 90% de les agressions comeses contra les dones no són reportades oficialment; i
- b) la necessitat de buscar molts dels perquè de la por en un terreny diferent al dels abusos i delictes objectivament produïts, documentats o no.

2. PUNTS DE PARTIDA PER A UNA GESTIÓ DE LA SEGURETAT AMB ENFOCAMENT DE GÈNERE

2.1 L'ELEMENT «SUBJECTIU» I LA IMPORTÀNCIA DE LA SOCIALITZACIÓ

Segons les estadístiques oficials de delinqüència, les dones són menys víctimitzades que els homes en l'espai públic i, tanmateix, la seva por és més gran.⁶ Aquesta paradoxa aparent no s'explica només a partir de l'impacte que pugui tenir la violència contra les dones en l'espai privat. Cal anar més enllà de les agressions concretes viscudes i buscar les arrels de la por en la socialització, en l'educació de les dones i dels homes, i entendre la funció d'aquests mecanismes de «creació» de la por.

Així, un dels elements essencials que haurien de caracteritzar les polítiques de seguretat amb enfocament de gènere és reconèixer la importància del component subjectiu (el sentiment, la percepció) de la seguretat i desvincular-la, almenys en

5. CAFSU (2002): «La seguridad de las mujeres. De la dependencia a la autonomía». A: www.femmesetvilles.org. Mont-real (Canadà)

6. De les estadístiques oficials sobre delinqüència es desprèn que en les ciutats europees els homes joves són la franja de la població que més sovint troba la violència en l'espai públic.

gran part, de les fonts objectives d'inseguretat. Reconèixer la importància de la «percepció» permet constatar que les identitats «de gènere», és a dir, el que vol dir ser dona o home en una societat determinada, incideixen decisivament en les relacions amb les persones i amb l'entorn.

Una de les característiques que diferencien la socialització de les dones de la dels homes respecte de l'ús de l'espai públic i les relacions personals és l'aprenentatge d'estratègies d'autoprotecció per part de les dones. Aquestes experiències poden incidir en una exposició menor al risc, però no són innòcues. Les estratègies d'autoprotecció generen sentiments d'alerta, de por, i limiten les relacions i l'ús dels espais públics. CAFSU⁷ va elaborar una llista d'«efectes del sentiment d'inseguretat» a la vida de les dones que recollia, entre altres, els efectes següents:

- restriccions a la mobilitat
- obstacles per a la participació de la vida social
- dependència de la protecció d'unes altres persones (generalment homes)
- falta d'autoconfiança i desconfiança en persones desconegudes
- sentiment de culpabilitat i de responsabilitat en un incident
- transmissió del sentiment d'inseguretat a les nenes
- invalidació de la pròpia experiència (no hauria de tenir por...)

Reflexionar sobre l'impacte de les estratègies apreses d'autoprotecció a la vida de cada dona és interessant, però encara ho és més plantejar l'efecte d'aquest aprenentatge en la posició de les dones en la vida social (familiar, laboral, política, veïnal...) i, més concretament, en la consolidació del repartiment de poder i llibertats propi del patriarcat. L'escriptor Eduardo Galeano va identificar com una de les pors del nostre temps «la por de l'home a la dona sense por»,⁸ cosa que revela fins a quin punt la inseguretat de les dones és un ingredient bàsic per al manteniment del *statu quo* de les relacions de dominació patriarcal.

I a la inversa, la gran capacitat de transformació social que es derivaria de la superació d'aquesta por apresada per part de les dones. Això no vol dir que les polítiques de seguretat s'hagin d'orientar a eliminar del tot la por de la vida de les dones, ja que aquest sentiment forma part del compendi d'emocions intrínseques a tot ésser humà. Però, tornant a la definició inicial de seguretat com a «cura de si», les estratègies públiques de seguretat podrien donar suport a una socialització femenina exempta de pors difoses i mal orientades i, alhora, fomentar la capacitat de les dones d'identificar les relacions nocives de les quals cal «cuidar-se».

També és interessant en aquest mateix sentit comparar les conseqüències de la por o la inseguretat, descrites més amunt, amb els efectes d'una relació de violència habitual de gènere, amb què podem comprovar que les conseqüències

7. CAFSU (2002) (op. cit.).

8. GALEANO, E. (1999) «Patás arriba. La escuela del mundo al revés». A: *Siglo XXI*. Madrid, 4a ed., p. 83.

més rellevants són les mateixes en tots dos casos! (aïllament, dependència, invalidació de la pròpia experiència...).

Per tot això, l'abordatge del sentiment d'inseguretat de les dones hauria de ser una qüestió central en el plantejament públic de la seguretat ciutadana. Aprofundir des d'un enfocament de gènere en la gènesi de la por permetria formular propostes de foment de la seguretat que atenguin les seves verdaderes arrels. Així s'evitaria canalitzar tot un conjunt d'inseguretats personals i socials difoses en forma de càstig als sectors més desfavorits de la societat.

2.2 LA CONNEXIÓ ENTRE LA PART PÚBLICA I LA PART PRIVADA

Un altre dels punts de partida importants de l'enfocament que es proposa és considerar les fonts objectives d'inseguretat que afecten la vida de les dones com un «continu» a la vida social i familiar. És important superar l'enfocament que «compartimentalitza» la vida de les persones (domicili segur *versus* espai públic perillós) i entendre que, més enllà dels espais, hem de considerar les relacions que produeixen inseguretat i violència.

Ja s'ha indicat que les agressions contra les dones molt sovint apareixen subrepresentades en les estadístiques oficials i que, en gran part, això és perquè provenen generalment de persones conegudes, en què l'espai de relació s'ubica en l'àmbit privat o conegut. Aquest espai ha estat escassament considerat per les polítiques de seguretat, amb l'excepció dels casos més greus d'agressions físiques contra les dones. Tampoc no ha estat objecte d'estudi i atenció l'impacte que poden tenir les agressions que moltes dones reben en aquests espais «invisibles» (les relacions de parella, la família, la feina) sobre la seva percepció de seguretat en l'ús de l'espai públic.

Per tant, l'enfocament proposat hauria de considerar:

- les diferents fonts d'inseguretat, tractades com un continu en les esferes pública i privada;
- els elements objectiu i subjectiu que conformen la inseguretat de les dones;
- les relacions d'opressió no delictives, però que potencien el sentiment d'inseguretat i reforcen les estratègies d'autoprotecció de les dones.

Contextualitzar les fonts d'inseguretat en l'experiència de les dones i relacionar-les amb comportaments de persones conegudes —fins i tot íntimes— o amb la por apresada des de petites fa prendre consciència que no es pot identificar cap col·lectiu social com a font d'inseguretat. I que sí cal identificar un model de relació com a generadora de violències (generalment masculines) i de pors (generalment femenines). Aquest tipus de relació, que és causa i conseqüència de la societat patriarcal, s'assenta en la visió de «complementarietat» —i per tant de dependència— dels gèneres. Com dues cares d'una mateixa moneda, aquesta relació s'estableix sobre un model de masculinitat orientat a protegir, controlar i negar la mateixa por, i sobre un model de feminitat caracteritzat per les pors difuses i la cerca de protecció masculina.

3. ELEMENTS CLAU D'UNA POLÍTICA PÚBLICA DE SEGURETAT AMB ENFOCAMENT DE GÈNERE

Incorporar l'enfocament de gènere en les polítiques de seguretat vol dir adoptar una mirada concreta; una mirada que identifiqui elements comuns en funció del gènere i altres factors de socialització, i que sigui capaç de recollir tots els matisos de les fonts d'inseguretat (objectives i subjectives) percebudes i viscudes per una ciutadania diversa. Per assolir resultats cal que aquesta «mirada» es converteixi en una pràctica sistemàtica, no anecdòtica, de les instàncies públiques intervinents. Observar l'impacte diferenciat de comportaments, pràctiques relacionals, polítiques, sobre la percepció de la seguretat i sobre la seguretat objectiva d'homes i de dones no és senzill. Requereix temps, personal format i finançament. Per això, les autores que han treballat en els aspectes més pràctics de la posada en marxa d'aquesta nova perspectiva de gestió de la seguretat plantegen com a pas fonamental «la institucionalització»⁹ d'aquest enfocament.

Però, a més d'*observar*, l'adopció d'aquesta perspectiva implica tenir vocació de *transformar*, d'assolir un compromís polític que posi en marxa estratègies capaces d'incidir en les arrels de la violència, la falta de llibertats i la por de les dones. I el primer pas per aconseguir aquesta transformació és replantejar l'enfocament i el desenvolupament mateix de les metodologies de diagnòstic, d'anàlisi, de generació de les propostes i d'avaluació. A continuació es proposen alguns canvis que podrien ser claus en aquest sentit.

3.1 L'EXPERIÈNCIA DE LES DONES COM A CENTRE

La visió tradicional de la seguretat va marginalar les experiències i els requeriments de les dones rere el paradigma de la «seguretat única i objectiva». És essencial, per tant, enfocar el que abans estava desenfocat i col·locar l'experiència de les dones al centre, però des del seu rol com a subjectes —protagonistes— expertes.

Un canvi fonamental hauria de ser la incorporació de *metodologies* capaces de fer visibles les experiències d'homes i dones en matèria de seguretat. La recollida de dades desagregades per sexe en les estadístiques sobre delinqüència documentada i en els estudis sobre percepció de la seguretat, o la utilització de metodologies participatives, haurien de ser pràctiques utilitzades. En l'últim apartat d'aquest article s'esmenten alguns exemples de metodologies transformadores, que atribueixen a les dones un rol d'«expertes» i fomenten la relació entre veïnes, i l'apropiació d'espais urbans sovint «prohibits» en la quotidianitat.

Com molt bé apunten les integrants de CAFSU, el repte no pot raure només a aconseguir que les dones estiguin al centre de la intervenció, sinó en què el rol que se'ls atribueix sigui un rol de «titular de drets», capaç de mobilitzar i adequar les instàncies d'intervenció als seus requeriments. Per això, el canvi metodològic que

⁹ CISCESA-UNIFEM (2006) *Herramientas para la promoción de ciudades seguras desde la perspectiva de género*. A: www.redmujer.org. Córdoba (Argentina), p. 50.

es proposa hauria d'abastar també l'enfocament de les instàncies previstes per a la defensa dels drets de les dones.

Les dones poden ser el centre de la intervenció com a...

Objecte o **Subjecte**
 Beneficiàries o **Expertes**
 Arrel del problema o **Protagonistes**

CAFSU (2002): «La seguridad de las mujeres. De la dependencia a la autonomía», Mont-real (Canadà)

3.2 DEL MONOPOLI POLICIAL A L'ABORDATGE INTERDISCIPLINAR

L'enfocament tradicional que explicava la inseguretat només a partir de les xifres oficials sobre delinqüència al carrer atribuïa la gestió de la seguretat urbana a una única instància: la policial. Tanmateix, l'enfocament proposat parteix de la complexitat del fenomen de la seguretat i les seves múltiples causes i manifestacions, la qual cosa fa necessari articular una resposta interdisciplinària, que convoca una multiplicitat d'instàncies. Entre elles, la policial quedaria encarregada de reaccionar adequadament davant les violacions de drets humans, treballant des d'un enfocament de confiança i empatia cap a les dones i de màxima diligència en la investigació dels abusos esmentats.

Però, a més, seria fonamental convocar instàncies que treballen en l'àmbit educatiu i de defensa dels drets de les dones i la igualtat de gènere per posar en marxa accions adreçades a la promoció dels drets de les dones i al foment de la seva llibertat per «córrer riscos».¹⁰

També haurien de ser convocades a aquest abordatge interdisciplinari les instàncies encarregades del disseny urbà.¹¹ L'urbanisme pot fomentar l'ús dels espais públics i la comunicació veïnal o, contràriament, incidir en l'ús dels espais esmentats com a meres zones de «trànsit». El disseny urbà té un gran impacte en el sentiment de seguretat, amb conseqüències diferenciades molt especialment en funció del gènere i l'edat.

3.3 L'ESCALA DE BARRI

En relació amb l'afirmació anterior, la seguretat en l'espai públic i privat té un component comunitari. La garantia de formar part d'una xarxa social i comunitària és una font de seguretat, com ara la possibilitat d'apropiació i ús (en llibertat) de l'espai públic més proper. Per això, es considera que l'escala més adequada per

10. PITCH, T. (2007) *El género de la seguridad urbana*. Vitoria-Gasteiz: Emakunde, p. 5.

11. Aquest àmbit està més desenvolupat a NAREDO, M. *Gènere, seguretat i disseny urbà: claus per a la gestió municipal de la seguretat urbana amb perspectiva de gènere*. Barcelona: Diputació de Barcelona, col·lecció «Reflexions en femení», núm. 29, 2009 [pendent d'impressió].

elaborar i desenvolupar estratègies de seguretat amb enfocament de gènere és l'escala de barri. En el *barri*, a més, es poden posar en marxa metodologies de participació pública i de foment d'un determinat disseny urbà més propens a la generació de la vida i el teixit comunitari esmentats.

4. ALGUNS EXEMPLES PRÀCTICS

Actualment, malgrat que el model de seguretat «oficial» segueix sense incorporar l'enfocament proposat en aquestes pàgines, arreu del món hi ha exemples que posen l'atenció en les diferents fonts d'inseguretat que preocupen i afecten les dones. Es tracta d'estratègies que proposen actuar en les dues línies apuntades: la percepció i la inseguretat objectiva. Tracten d'abordar la inseguretat concreta i, alhora, posar les bases per a una transformació de les relacions estructurals que la generen.

Una línia d'acció clau —relacionada amb la incidència en l'aprenentatge de la por de les nenes— és l'educació de nenes i nens que potencii la seguretat de les nenes i la normalització de l'ús de l'espai públic per la seva part.¹²

Íntimament relacionades amb la construcció de teixit comunitari a petita escala (barris, municipis petits) són les estratègies dirigides a potenciar les xarxes i els espais de suport entre dones. Aquesta mena d'accions, a més de reforçar el sentiment de seguretat, contribueixen a generar xarxes de coneixement compartit en matèria de drets de les dones i ajuden a aflorar les agressions més ocultes. Un exemple d'estratègia en aquest sentit és el projecte desenvolupat a Petrozavodsk (Rússia), un municipi amb gairebé tres-cents mil habitants en el qual les dones organitzades en xarxa s'han constituït en referents per a la seguretat dels barris (especialment pel que fa a la violència amagada contra dones i nenes). Alhora, s'ha aconseguit involucrar entitats socials, educatives i de planejament urbà del municipi i proposar la incorporació de l'enfocament de gènere en l'elaboració i el tractament de les dades sobre delinqüència.¹³

Promoure l'ús de l'espai públic de les dones de totes les edats mitjançant la realització d'esdeveniments culturals i lúdics en carrers i places, especialment en horari nocturn, és una altra estratègia interessant.

I, en la mateixa línia, les caminades exploradores,¹⁴ els tallers de debat i l'elaboració de mapes de percepció de la inseguretat són exemples interessants de participació de les dones en les estratègies de seguretat. El desenvolupament d'aquestes accions contribueix decisivament a l'apropiació de l'espai ciutadà per part de les dones i a la creació de xarxes de veïnes. Actualment aquesta mena d'inicia-

12. *Premios Seguridad de las Mujeres 2004: un compendio de buenas prácticas*. Disponible a www.femmesetvilles.org

13. Information Center of the Independent Women's Forum (ICIWF): <http://www.owl.ru/eng/women/org001/main.htm#particip>

14. Més informació sobre aquestes manifestacions exploratòries a: http://www.femmesetvilles.org/seminar/espagnol/themes_es/the_marches_es.htm

tiva, sorgida al Canadà a la dècada dels noranta, és una eina estesa internacionalment. L'elaboració de mapes a partir de la identificació per part de les dones d'espais percebuts com a insegurs, o en els quals han patit experiències violentes, és una eina essencial per plantejar alternatives de disseny urbà sensibles a les experiències i demandes de les dones.

Cal destacar, a l'Estat espanyol, l'experiència d'*El Mapa de la Ciudad Prohibida* desenvolupada en un bon nombre de municipis bascos.¹⁵ Per al desenvolupament dels aspectes tècnics i metodològics, el projecte compta amb l'assessorament i acompanyament d'arquitectes urbanistes. La metodologia utilitzada (els tallers de debat i les caminades) permet recollir de primera font l'experiència i les propostes formulades per les veïnes. A més, en aquest projecte s'ha potenciat especialment la participació de noies molt joves, estudiants de secundària, cosa que ha constituït un gran valor afegit. Un cop realitzat el mapa, els ajuntaments haurien d'adquirir el compromís de treballar per modificar el disseny urbà en el sentit de les propostes recollides.

En el mateix sentit, al Regne Unit (Londres i Bristol, principalment) un grup d'arquitectes feministes desenvolupen el projecte *Making Safer Places (Construint espais més segurs)*, amb la finalitat de promoure l'apoderament de dones pertanyents a franges especialment discriminades de la societat (dones immigrants, pertanyents a minories ètniques, amb discapacitats o d'edat avançada) i obrir canals de participació per recollir de primera mà les seves experiències en aquest camp. La participació d'aquestes dones en auditories sobre seguretat en els seus barris reforça també el sentiment d'identitat i de pertinença a una xarxa veïnal i serveix per recollir de primera mà les experiències de violència de dones que uneixen al gènere altres factors de discriminació. A més, el projecte fomenta la incorporació de la perspectiva de gènere en la formulació de polítiques locals i en la planificació urbana.¹⁶

Més enllà dels resultats concrets, la importància d'aquesta mena d'estratègies rau en el canvi d'enfocament que exemplifiquen. Aquí les dones no hi són considerades subjectes passius a protegir i controlar, sinó expertes en posició d'elevat les seves demandes i de contribuir a generar estratègies de canvi de la seva pròpia realitat. Actualment, aquest enfocament és encara excepcional però si es generalitzés podria fer trontollar els fonaments del patriarcat; d'aquí la urgència amb la qual hauria de ser reclamat.

BIBLIOGRAFIA

CAFSU (2002) «La seguridad de las mujeres. De la dependencia a la autonomía». A: www.femmesetvilles.org. Mont-real (Canadà).

15. Per a més informació sobre aquesta iniciativa, es recomana el lloc web del col·lectiu Hiria: <http://www.hiriakolektiboa.org/blog/proyectos/mapa-de-la-ciudad-prohibida-de-basauri/>; i de Plazandreok: <http://www.euskalnet.net/plazandreok/castellano/archivos/mapadelaciudadprohibida/textomapa.htm>

16. Women Design Service: http://www.wds.org.uk/www/projects_promoting_good_relations.htm

- CISCSA-UNIFEM (2006) *Herramientas para la promoción de ciudades seguras desde la perspectiva de género*, al www.redmujer.org, Córdoba (Argentina).
Premios Seguridad de las Mujeres 2004: un compendio de buenas prácticas. Disponible a www.femmesetvilles.org.
- NAREDO, M. (2001) «Seguridad urbana y miedo al crimen». *Polis - Revista de la Universidad Bolivariana*, any 1; vol. 2.
- NAREDO, M. (2009) *Gènere, seguretat i disseny urbà: claus per a la gestió municipal de la seguretat urbana amb perspectiva de gènere*. Barcelona: Diputació de Barcelona, col·lecció «Reflexions en femení», núm. 299 [pendent d'impressió].
- PITCH, T. (2007) *El género de la seguridad urbana*. Vitoria-Gasteiz: Emakunde.

WEBS D'INTERÈS

GENERO URBAN

http://www.generourban.org/Documentos/dossier_mujeres.htm

FEMMES ET VILLES

http://www.femmesetvilles.org/espagnol/index_es.htm

RED MUJER Y HÁBITAT DE AMÉRICA LATINA

<http://www.redmujer.org.ar>

FÒRUM EUROPEU PER A LA SEGURETAT URBANA

<http://www.urbansecurity.org/>

FORUM ITALIANO SICUREZZA URBANA

<http://www.fisu.it/> (només en italià)

WOMEN DESIGN SERVICE (en anglès)

http://www.wds.org.uk/www/projects_promtoting_good_relations.htm